

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Висвітлено взаємозв'язок категорій «зайнятість» та «безробіття» населення. Визначено вплив зайнятості і безробіття на соціально-економічну безпеку держави. Розглянуто проблеми зайнятості та безробіття населення України в контексті забезпечення її соціальної безпеки. Окреслено масштаби мінізації ринку праці України, запропоновано основні шляхи його детінізації.

Ключові слова: економічна безпека, зайнятість, безробіття, тіньова зайнятість, соціальна безпека.

Постановка проблеми. В умовах загострення напруженої соціально-економічної ситуації в країні, на шляху інтеграції України до світового економічного простору, під впливом світових дестабілізаційних процесів, у період післякризового відновлення економіки України особливо гостро постали проблеми зайнятості та безробіття населення, що провокують процеси гальмування економічного та соціального розвитку країни. На сучасному етапі світова фінансово-економічна криза посилила негативні процеси та явища у сфері зайнятості і загострила проблеми тіньової зайнятості та безробіття, які в системі тінізації економіки країни та світу є основними, тому дослідження національного ринку праці в контексті соціально-економічного розвитку є надзвичайно актуальним.

Стан дослідження. Дослідження причин і пошук оптимальних шляхів вирішення проблеми зайнятості та безробіття населення та їх вплив на соціально-економічну безпеку держави знайшли відображення у працях провідних науковців України та світу, зокрема: Ю. Архангельського, Т. Бондалетової, О. Борецької, Т. Васильціва, В. Гейця, О. Грішнєвої, Я. Жаліла, О. Іляш, Л. Крамченко, В. Кузьменка, Е. Лібанової, Н. Лутчин, В. Маляєвого, Б. Москаля, О. Новікової, Г. Пастернак-Таранушенка, Т. Тишук, М. Туленкова, В. Сенчагова, Ю. Харзішвілі, Ф. Шнайдера та інших [2; 16; 18; 21–26]. Проте в існуючих наукових доробках недостатньо широко висвітлюються аспекти їх впливу як механізмів забезпечення соціально-економічної безпеки на суспільний розвиток і досить обмежене дослідження теорії та методології детінізації ринку праці в Україні.

Мета і завдання дослідження. Аналіз сучасного стану зайнятості та безробіття населення та їх вплив на соціальну компоненту економічної безпеки держави.

Виклад основних положень. Рівень зайнятості та безробіття населення – основні індикатори економічної безпеки у соціальній сфері. Зайнятість відображає рівень використання трудових ресурсів і можливості економічного розвитку країни, водночас це один із механізмів забезпечення соціально-економічної безпеки держави, яка визначає параметри ефективного функціонування соціальних та економічних структур у процесі глобальних та локальних трансформацій.

Стає очевидним, що на сучасному етапі розвитку України забезпечення високого рівня її соціальної безпеки є пріоритетним завданням, оскільки досягнення високого рівня розвитку продуктивних сил і виробничих відносин поряд із збереженням людського потенціалу та стимулюванням діяльності населення країни ведуть до підвищення рівня життя та сприяють ефективній соціалізації економічних систем. Забезпечити достатній рівень соціальної безпеки можливо лише у випадку досягнення рівноваги між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці шляхом подолання диспропорцій у структурі зайнятості, виокремивши «середній клас», врегулювавши податкове законодавство та підтримавши малий і середній бізнес, забезпечивши цим підвищення рівня зайнятості. Варто зазначити, що різке зростання бідності в країні спричинене насамперед підвищенням рівня безробіття і становить небезпеку особливо вразливим групам населення: безробітним, батькам-одиначкам, багатодітним сім'ям, пенсіонерам. У таких умовах необхідно акцентувати увагу на збільшенні рівня зайнятості та легальної зайнятості, оскільки значна частина населення працює у неформальному тіньовому секторі економіки [1, с. 83].

За словами О.А. Грішної, зайнятість розуміють як діяльність громадян, що пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб та не суперечить чинному законодавству і приносить заробіток (трудо-вий дохід). Це надзвичайно важливе явище соціально-економічного життя суспільства, яке далеко не вичерпується проблемами безробіття й охоплює такі аспекти, як: раціональне використання праці; забезпечення гідного рівня життя працюючого населення; задоволення потреб економіки у робочій силі із врахуванням її кількості та якості; задоволення професійних потреб працівників, включно з потребою у професійній освіті та підтриманні кваліфікації; соціальну підтримку у разі втрати роботи [2]. Низький рівень зайнятості населення провокує зростання рівня безробіття, що є не менш складним економічним явищем і проявляється тоді, коли частина активного населення хоче працювати, але під впливом різних факторів не може реалізувати свої можливості [3].

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 р. № 803-ХІІ зі змінами і доповненнями безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів і зареєстровані у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до відповідної роботи. Безробітними визнаються також інваліди, які не досягли пенсійного віку, не працюють та зареєстровані як такі, що шукають роботу [4].

Згідно з офіційними даними Державної служби зайнятості у І півріччі 2012 р. порівняно з аналогічним періодом 2011 р. на ринку праці України спостерігалися позитивні тенденції щодо зростання зайнятості населення та скорочення безробіття. Загалом у період з 2001 р. до 2007 р. спостерігалось помітне зростання зайнятості населення з 55,4% до 58,7%. Позитивні тенденції щодо цього показника спостерігалися й у 2008 р., проте 2009 р. під впливом світової фінансово-економічної кризи рівень зайнятості зменшився на 1,6% і становив 57,7%. Водночас, згідно з матеріалами Державної служби статистики України, чисельність зайнятого населення скоротилася у І кварталі 2012 р. порівняно з I кварталом 2011 р. на 67,9 тис. осіб та становила 20,0 млн осіб, але рівень зайнятості зріс із 58,6% до 58,8% (рис. 1), що пояснюється поступовим зменшенням чисельності населення країни, а відповідно і частки економічно активного [5].

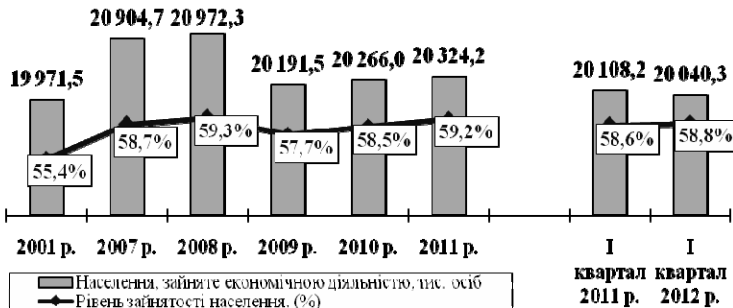

Рис. 1. Динаміка чисельності та рівня зайнятості населення України у 2001–2011 рр. [7]

Складено за: [6; 7]

Отже, як свідчать результати дослідження стану та динаміки зайнятості, в Україні простежується нестійка тенденція щодо даного показника. З аналізу можна зробити висновок, що у 2007 р. порівняно з

2001 р. рівень зайнятості збільшився на 3,3 п. Світова фінансова криза внесла свої корективи щодо рівня зайнятості, відтак спостерігався різкий спад значення цього показника до 57,7% у 2009 р. Починаючи з 2010 р., знову відбуваються позитивні зрушення і підвищення рівня зайнятості до 59,2% у 2011 р., що майже дорівнює рівню 2008 р. (59,3%). Як бачимо, стійка тенденція до покращення або погіршення ситуації на ринку праці не спостерігається. Зайнятість має циклічний і сезонний характер та залежить від низки суб'єктивних і об'єктивних чинників.

Проблема зайнятості населення потребує ретельного вивчення і постійного контролю, оскільки зростання рівня зайнятості супроводжується скороченням рівня безробіття, який на сьогодні є досить високим і загрожує державі ростом рівня бідності та провокує низку негативних соціально-економічних процесів, які сприяють зниженню соціальної безпеки держави.

Зважаючи на те, що безробіття спричиняє надзвичайно великі соціально-економічні втрати, у кожній країні докладаються значні зусилля для його мінімізації, проте в жодній із них не вдається ліквідувати це явище повністю. Таку проблему подолати дуже важко, а під впливом дестабілізаційних факторів неможливо. Стає очевидним, що високорозвинуті країни для досягнення свого сталого розвитку і забезпечення достатнього рівня безпеки у соціальній сфері доволі часто в економічній політиці основний акцент роблять на забезпечення верховенства права та державного управління шляхом соціальної згуртованості, ефективності ринку праці та споживчого ринку, підвищення продуктивності праці й захисту працівників та безробітних.

За визначенням Міжнародної організації праці (МОП), безробітні – це особи у віці від 15 до 70 років (zareєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно відповідають трьом умовам: 1) не мають роботи (прибуткового заняття); 2) активно шукають роботу або намагаються організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передували опитуванню; 3) готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів [8].

Залежні від чисельності зареєстрованих безробітних визначають рівень безробіття. Цей показник розраховується як відношення чисельності безробітних, які зареєстровані в державній службі зайнятості, до працездатного населення працездатного віку. Значний недолік такої методики розрахунку полягає у заниженні реального числа безробітних, оскільки в країнах, де соціальна допомога безробітним є низька або де-факто відсутня, багато осіб не реєструються як безробітні на біржі праці. Згаданий феномен також спостерігається у сільських регіонах, де працездатне населення за-

ймається обробкою (власної) землі, що не охоплюється статистикою як економічна діяльність [8].

Крім того, аналізуючи питання зайнятості та безробіття, необхідно чітко розмежовувати категорії населення, які належать до тієї чи іншої групи. Так, в економічній літературі населення України прийнято поділяти на економічно активне та економічно неактивне. Економічно активне населення – це частка населення у віці 15–70 років, яка пропонує свою працю для виробництва товарів і надання послуг та складається із чисельності зайнятих економічною діяльністю і чисельності безробітних, які на цей момент не мають роботи, але бажають її отримати.

Простежуючи динаміку економічної активності населення у віці від 15 до 70 років за останнє десятиріччя, бачимо, що чисельність населення України впродовж 2001–2011 рр. стрімко скорочується. Так, у 2001 р. населення країни становило 48,9 млн осіб, а вже у 2011 р. – 45,8 млн осіб, що на 3,1 млн (або ж на 6,34%) менше, ніж у 2001 р. Поступово скорочувалась і чисельність економічно активного населення. Темп зміни становив – 1,65 п. Позитивна динаміка спостерігалася щодо чисельності населення, яке було зайняте економічною діяльністю, що підтверджує поступове зростання показника з 19,97 млн осіб у 2001 р. до 20,97 млн осіб у 2008 р. У 2009 р. відбулося значне зменшення кількості зайнятих економічною діяльністю до 20,19 млн осіб. Починаючи з 2010 р., знову спостерігається позитивна динаміка – 20,27 млн осіб у 2010 р. та 20,32 млн осіб – у 2011 р.

Порівняно стійкою є динаміка чисельності економічно неактивного населення, що за методикою МОП охоплює осіб у віці 15–70 років, які не належать до зайнятого чи безробітного, тобто знаходяться на утриманні сім'ї чи суспільства, а саме: учні, студенти, слухачі, курсанти денної форми навчання; особи, що одержують пенсії за віком або на пільгових умовах; особи, що одержують пенсії за інвалідністю; особи, які зайняті в домашньому господарстві, вихованням дітей та доглядом за хворими; особи, які зневірилися у можливості знайти роботу, тобто готові приступити до роботи, але припинили її пошуки, оскільки вичерпали всі можливості для її одержання, а також інші особи, які не мають необхідності або бажання працювати, та ті, що шукають роботу, але не готові приступити до неї найближчим часом. Спостереження показує прямо пропорційну залежність між загальною чисельністю населення країни та чисельністю економічно неактивного. Аналіз чисельності безробітних та рівня безробіття в Україні переконливо свідчить про неоднозначну ситуацію щодо значення цих показників (рис. 2).

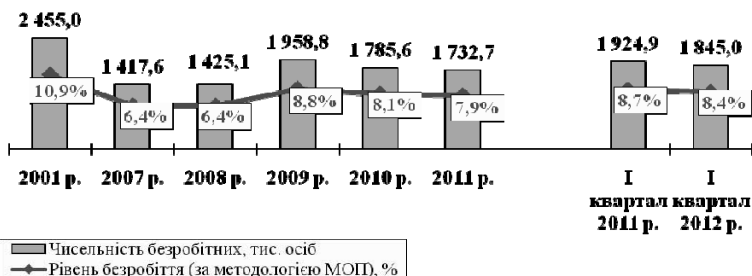

Рис. 2. Динаміка чисельності безробітних та рівня безробіття населення України у 2001–2011 рр. [7]

Складено за: [6; 7]

Як бачимо, чисельність безробітних в середньому за I півріччя 2012 р. зменшилася на 79,9 тис. осіб і становила 1,8 млн осіб. Водночас рівень безробіття населення віком 15–70 років, визначений за методологією МОП, знизився з 8,7% у I півріччі 2011 р. до 8,4% економічно активного населення у I півріччі 2012 р. Скорочення рівня безробіття в Україні спостерігається в усіх без винятку регіонах [5], що актуалізує проведення аналізу рівня безробіття в розрізі регіонів України (рис. 3).

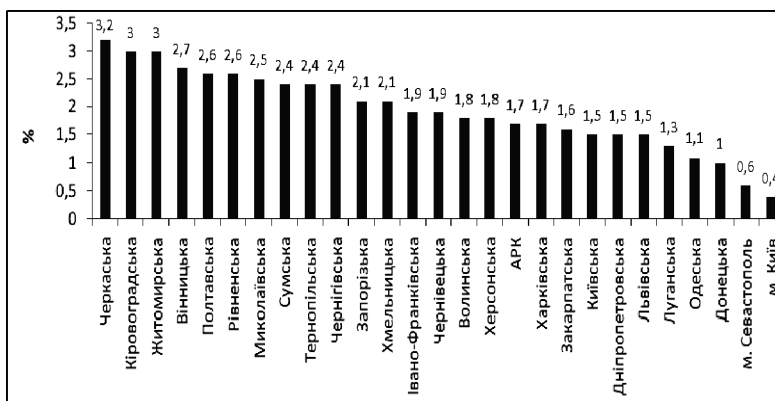

Рис. 3. Частка безробітних у чисельності населення працездатного віку у 2011 р. за регіонами, %

Складено за: [11]

Загалом по країні у 2011 р. рівень зареєстрованого безробіття становив 1,8% населення працездатного віку. Варто зазначити, найгірша ситуація склалася у Черкаській, Кіровоградській та Житомирській областях, де чисельність безробітних відповідно становить 3,2%, 3,0% та 3,0% від загальної чисельності населення працездатного віку. Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у містах Києві (0,4%), Севастополі (0,6%) та у Донецькій області (1,0%).

Проте згідно з даними Державного комітету статистики порівняно з країнами Європейського союзу, де рівень безробіття становив 9,7% [5], що в середньому є максимально наближеним, але не перевищує 10%, рівень безробіття в Україні був нижчим, а саме 7,9% (рис. 4). Значна кількість науковців стверджує, що цей показник є недостатньо обґрунтованим і фактично в Україні рівень безробіття значно вищий. Ми погоджуємося з такими припущеннями, оскільки в країні дійсно важка ситуація на ринку праці й значна кількість населення не реєструється на біржі, багато людей працює за кордоном (за неофіційними оцінками 3,0–3,5 млн осіб, за даними Світового банку – 6,6 млн осіб) [12].

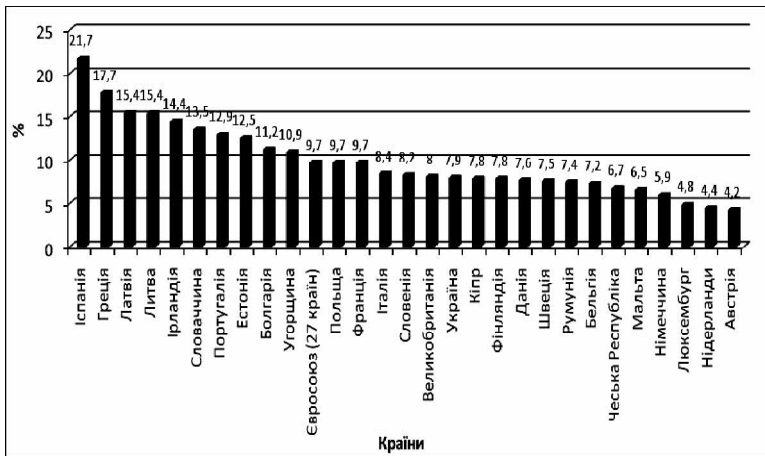

Рис 4. Рівень безробіття у країнах Євросоюзу у 2011 р.

Складено за: [15]

Як бачимо, запропонована методика не є досконалою та потребує поправок і уточнень, що підтверджують і розрахунки Міністерства праці та соціальної політики, згідно з якими рівень безробіття у 2011 році становив 8,6% населення працездатного віку, а у 2010 р. – 8,8% [13].

Світовий банк дещо по-іншому оцінює ситуацію на ринку праці України і за його даними, рівень безробіття в Україні, і за його даними рівень безробіття в Україні значно зріс із початку 2009 року – до 9,5%, а станом на жовтень 2012 року становив 8,7%, що на 0,8 п. більше порівняно з офіційними даними 2011 року [14]. Крім того, Світовий банк значну увагу звертає на високий рівень неофіційного безробіття в Україні. Так, лише у 2010 р. у неофіційному секторі працювало 4,6 млн осіб, що становить 22,9% від загальної чисельності зайнятого населення країни [14].

Порівнюючи показники безробіття Європейського Союзу, бачимо, що у 2011 р. серед європейських країн рівень безробіття найвищим був у Іспанії – 21,7%, Греції – 17,7%, у Литві та Латвії – 15,4%, Ірландії – 14,4%, Словаччині – 13,5%, Португалії – 12,9%, Естонії – 12,5%, Болгарії – 11,2% та в Угорщині – 10,9% [15]. Це свідчить про загострення проблем зайнятості та безробіття, які потребують посилення уваги як в Україні, так і в інших країнах світу.

Проведений нами аналіз підтверджують оприлюднені дані Держкомстату України за 2011 р., згідно з якими станом на 1 січня 2012 р. кількість зареєстрованих безробітних становить 482,8 тис. осіб (це 28,1% всіх безробітних працездатного віку, визначених за методологією МОП). Така ситуація обумовлює доцільність аналізу динаміки кількості зареєстрованих безробітних за 2007–2011 рр. та потреби підприємств у працівниках (рис. 5) [11].

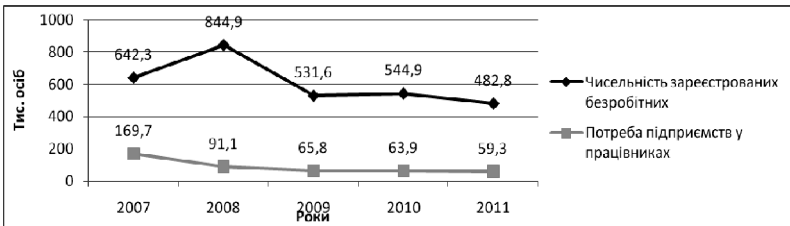

Рис. 5. Динаміка чисельності зареєстрованих безробітних та потреби підприємств у працівниках у 2007–2011 рр.

Складено за: [6]

Очевидно, що за аналізований період в умовах стрімкого скорочення чисельності населення країни кількість зареєстрованих безробітних зросла у 2008 р. до 844,9 тис. осіб, проте, починаючи з 2009 р., суттєво зменшилась. У 2010–2011 рр. спостерігалось незначне коливання кількості безробітних у межах від 544,9 до 482,8 тис. осіб. Водночас, аналізуючи динаміку потреби підприємств у працівниках за аналогічний період, мож-

на констатувати, що з 2007 до 2011 р. спостерігалось стрімке скорочення вакантних посад із 169,7 тис. осіб у 2007 р. до 59,3 тис. осіб у 2011 р., що підтверджує збільшення кількості незайнятих осіб.

Для того, щоб робити висновки про рівень безробіття загалом у межах України, потрібно вивчити пропорцію між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці, адже співвідношення між цими показниками характеризує кон'юнктуру ринку праці, яка формується під впливом різних чинників і може бути врівноваженою, праценадлишковою і працедефіцитною [16, с. 83]. Станом на 2011 р., в Україні пропозиція вакантних місць була значно меншою, ніж пропозиція робочої сили, отже спостерігається праценадлишкова кон'юнктура ринку праці. Варто зазначити, що за методологією МОП рівень безробіття у 2009 р. становив 8,8% економічно активного населення, у 2010 р. – 8,1% та 7,9% – у 2011 р. Гранично допустимим є значення даного показника на рівні 10%, що передбачено Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України [17]. Перевищення цього показника становитиме загрозу інтересам держави у соціальній сфері. Сьогодні ми спостерігаємо ситуацію, коли в Україні рівень безробіття лише за офіційними даними складає 7,9%, що вказує на збільшення ризику та вимагає підвищеної уваги і негайного прийняття відповідних заходів.

Однак аналізувати рівень зайнятості та безробіття, не беручи до уваги тіньову зайнятість, неможливо, оскільки дана проблема на сучасному етапі є надзвичайно актуальною і потребує розробки дієвих механізмів для успішного вирішення. За оцінками МОП, рівень тіньової зайнятості в Україні у 2011 р. становив близько 9% [18, с. 23]. Варто зазначити, що тінізація спостерігається в усіх галузях національного господарства, зокрема в торгівлі, будівництві, у сфері нерухомості, транспорту. Загалом, за даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [19], рівень тіньової економіки в Україні у 2011 р. та на початку 2012 р. знаходився у межах від 28 до 39% ВВП. Податкова служба України оцінює рівень тіньової економіки у 30%, а за розрахунками Національного інституту стратегічних досліджень, рівень тіньової економіки становить 52,8% [20], що підтверджують і розрахунки австрійського економіста Ф. Шнайдера – понад 52% від офіційного ВВП [21].

Як бачимо, у порівнянні з рівнем тінізації економіки, обсяг тіньової зайнятості на ринку праці надзвичайно великий. Проте показник у 9% є недостатньо обґрунтованим, оскільки визначення рівня зайнятості й рівня безробіття у запропонованих методиках базується на кількості населення, яке зареєстроване у центрах зайнятості, але не враховуються ті особи, які працюють у неформальному секторі й ведуть підсобне господарство. Своєю чергою, необхідно враховувати той

факт, що ринок праці України має свою специфіку, яка полягає у поєднанні офіційної (легальної) та неофіційної (нелегальної, тіньової) зайнятості. Така неоднозначність проявляється у формах оплати праці, а саме в офіційній та нелегальній («тіньовій») зарплаті. Зауважимо, що за різними оцінками фахівців лише у докризовий період обсяг «сірих» зарплат коливався в межах 20–40% від легальних трудових доходів працюючих громадян [22, с. 6]. Деякі науковці пропонують свої методи визначення тіньової зайнятості та нелегальної оплати праці, зокрема Ю. Харазішвілі [23] пропонує власний метод розрахунку тіньової оплати праці, який базується на співвідношенні тіньової та офіційної заробітної плати. Відповідно зменшення обсягів тіньової оплати праці характеризується спадом, а посилення тінізаційних процесів щодо оплати праці – зростанням. Відслідкувати нелегальні доходи населення можна і методом «витрати населення – роздрібна торгівля», адже природно, що витрати населення не можуть перевищувати його доходів.

Висновки. Функціонування ринку праці в умовах фінансово-економічної кризи вимагає здійснення заходів, спрямованих на створення умов для мінімізації негативного впливу кризових явищ на стан економічної активності населення, підтримку зайнятості та запобігання масовому вивільненню працівників і значному зростанню безробіття [24].

З огляду на таку ситуацію в Україні необхідно вживати дієвих заходів, спрямованих на поліпшення показників розвитку ситуації на ринку праці, розробивши та зреалізувавши державну політику у сфері зайнятості та освітніх послуг, адже наявність у державі висококваліфікованих спеціалістів є основою конкурентоспроможності національної економіки моделі європейської держави в глобальній системі світового господарства. Розвиток та реалізація людського потенціалу можливі завдяки злагодженому функціонуванню усіх елементів економічної системи, зокрема ринку праці, що взаємодіє з ринком освітніх послуг, державою, соціальною інфраструктурою [25, с. 108].

Своєю чергою, це потребуватиме залучення до економічного обороту якнайповнішого спектру потенційних ресурсів розвитку, що вимагатиме проведення низки непопулярних змін в організації господарського механізму, зокрема земельної, трудової, житлово-комунальної реформ. Зворотним боком таких змін є потреба соціалізації розвитку задля легітимації державної модернізаційної політики. Отримання реального соціального ефекту від економічного розвитку вимагатиме відповідної політики доходів, запровадження стимулювальних засад оподаткування, впорядкування міжбюджетних відносин для забезпечення коректного регіонального розподілу доходу. Сформувати позитивні соціальні тренди в умовах післякризових макроекономічних

обмежень спроможна реформа системи соціального забезпечення, яка забезпечить максимізацію цільового використання хронічно обмежених фінансових ресурсів на цілі соціальної політики [26, с. 65].

Усе це дозволить створити додаткові робочі місця, скоротити рівень безробіття, сприятиме розвитку малого підприємництва, дозволить збалансувати попит і пропозицію робочої сили на ринку праці, а відтак підвищить доходи та рівень життя населення, а також зміцнить соціальну безпеку держави.

1. Систематизація та оцінка загроз і ризиків в соціальній сфері на макрорівні. Кримський економічний вісник: науковий журнал. – 2012. – № 1. – 1 грудень. – Частина I. – 350 с.

2. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносина: підручник / О.А. Грішнова. – К.: Знання, 2004. – 535 с.

3. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/38/53393/377625.html>.

4. Про зайнятість населення: Закону України від 01.03.1991 р. № 803-ХІІ зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/803-12>.

5. Аналітична записка Державної служби зайнятості за січень-вересень 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list>.

6. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

7. Інформаційна записка про стан ринку праці та діаграми (картограми) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list>.

8. Безробіття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F>

9. Україна у цифрах у 2011 році: статистичний збірник / за редакцією О.Г. Осауленка. – К., 2012. – 251 с.

10. Статистичний щорічник України за 2010 рік: збірник / за редакцією О.Г. Осауленка; відповідальний за випуск Н. П. Павленко. – К.: Август Трейд, 2011. – 560 с.

11. Про соціально-економічне становище України за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/ukydruk/soc_ek/2011/publ_ul211.html.

12. Офіційна веб-сторінка Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.

13. Моніторинг розвитку соціальної сфери України за березень 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=189:-2012-&catid=17:2010-06-10-20-44-31&Itemid=24#_ftnref

14. Світовий банк – Україна: огляд за жовтень 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Ukraine-Snapshot-ukr.pdf>.

15. Ринок праці України у 2011 році: аналітично-статистичний збірник. – Київ, 2012.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list1>.

16. Крамченко Л.І. Економічна статистика: навч. посібник / Л.І. Крамченко, Н.П. Лутчин, Б.С. Москаль – 2-ге вид., випр. і доповн. – Львів: Новий Світ – 2000, 2007. – 364 с.

17. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджена наказом Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0162-95>.

18. Тіньова економіка України: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т.А. Тищук, Ю.М. Харазішвілі, О.В. Іванов; за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2011. – 96 с.

19. Офіційна веб-сторінка Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.

20. Моніторинг ситуації у соціальній сфері в Україні за червень 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=206:-2012-&catid=17:2010-06-10-20-44-31&Itemid=24#_ftnref2.

21. Schneider F. The Shadow Economy in Europe / F. Schneider. – Chicago, Illinois: A.T. Kearney, 2011.

22. Кузьменко В.В. Напрями детінізації економіки України, подолання прихованої зайнятості та отримання заробітної плати в «конвертах»: інформаційна записка / В.В. Кузьменко, В.Ю. Маляєвий. – Луганськ, 2010. – 16 с.

23. Харазішвілі Ю.М. Вимірювання тіньового ВВП за допомогою функції сукупного попиту та сукупної пропозиції / Ю.М. Харазішвілі// Економіка України. – 2007. – № 1. – С. 57–63.

24. Бондалетова Т.О. Детінізація ринку праці як один із шляхів наповнення бюджету Пенсійного фонду України / Т.О. Бондалетова, О.В. Борецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/bondaletova-to-boretska-ov-detinizatsiya-rinku-pratsi-yak-odin-iz-shlyahiv-napovnennya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayini/>.

25. Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики: кол. моногр. / ред.-координатор М.В. Туленков. – К.: ІПК ДСЗУ, 2010. – 363 с.

26. Післякризовий розвиток економіки України: засади стратегії модернізації: аналітична доповідь / за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2011. – 66 с.

Виничук М.В. Регулирование занятости населения как механизм обеспечения социальной безопасности государства

Раскрыта взаимосвязь категорий «занятость» и «безработица» населения. Определено влияние занятости и безработицы на социально-экономическую безопасность государства. Рассмотрены проблемы занятости и безработицы населения Украины в контексте обеспечения ее социальной безопасности. Определены масштабы теневизации рынка труда Украины, предложены основные пути его детенизации.

Ключевые слова: *экономическая безопасность, занятость, безработица, теневазанятость, социальная безопасность.*

Vinichuk M.V. Regulation of population employment as a mechanism of provision of social state security

Article deals with the relationship of the categories of «employment» and «unemployment» of population. The influence of employment and unemployment on social and economic state security is defined. The problems of employment and unemployment rate of population in Ukraine in the context of its social security ensuring are considered. The extent of shadowing of the labor market of Ukraine is outlined, the basic ways of its legalization are offered.

Key words: *economic security, employment, unemployment, shadow employment, social security.*

Стаття надійшла 20 березня 2013 р.

УДК 338:504

О.Р. Волошин

ГАРМОНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Розглянуто роль гармонізації взаємовідносин суспільства і природи у процесі подолання сучасної екологічної кризи як наслідка природоперетворювальної діяльності людини.

Ключові слова: *екологічна криза, гармонізація відносин, система «природа-суспільство», екологічні закони, природоперетворювальна діяльність людини.*

Постановка проблеми. Сьогодні людство досягло такого рівня потужності сукупної виробничої сили, за якого під впливом загрози глобальної екологічної катастрофи постає питання про заміну північних у суспільстві принципів організації людської діяльності на нові, адекватні ситуації, що склалися. При цьому слід брати до уваги всі нагромаджені знання як про саме суспільство, так і його місце в пізній природі.

У взаємовідносинах суспільства і природи стратегія гармонізації є прагненням якнайкраще узгоджувати дві залежності – людини від природи і природи від людини.

Мета і завдання дослідження. Гармонізація взаємовідносин суспільства і природи може настати в результаті трансформації екологічної свідомості й діяльності, коли людство, щиро визнавши пріоритет законів природи, візьме на себе функції дбайливого «домоправителя», щоб якомога швидше й повніше гармонізувати взаємовідносини суспільства і природи [1, с. 184].